

LAUSUNTO luonnokseen työttömyysturvalain muuttamisesta yrittäjien ei-omistavien perheenjäsenten työttömyysturvan kehittämiseksi

SYT kommentit / MJ 7.11.2018

Lähtökohtaisesti muutosesitys on hyvä ja kannatettava. Selkeyttää perheenjäsenen asemaa ja mahdollistaa työttömyysturvan saamisen. Nykylaissa olevia poikkeuksia perheenjäsenten työttömyysturva-oikeudessa sovelletaan vähäisessä määrin, joten tämä perustilanne tuo oleellisen ja merkityksellisen muutoksen.

SYT-kassassa on arviolta noin 600 jäsentä, jotka ovat ei-omistavia perheenjäseniä. Kassan jäsenten työttömyysaste alle 3 %, eli vähäistä. Oletuksemme on, että suurin osa nykyisistä ei-omistavista perheenjäsenistämme ei tiedä, että he eivät saisi työttömyysetuutta, mikäli heidät irtisanottaisi ilman että yritystoimintaa lopetetaan. Asiaa koskevia hylkypäätöksiä ei ole SYT-kassassa ollut nimeksikään.

Iso osa ei-omistavia perheenjäseniä on jäsenenä palkansaajakassoissa, eivätkä he nyt tiedosta olevansa yrittäjäasemassa. Tästä johtuen emme oleta, että muutos merkittävästi lisäisi työttömyyden lisääntymistä. Ennemminkin muutoksesta seuraisi, että perheenjäseniä uskalletaan palkata ja työttömyys vähenee.

Mutta jonkun verran muutos lisännee työttömyyttä pian muutoksen jälkeen, ja muutokseen suunnitellusta 52 viikon työssäoloehdosta johtuen nämä henkilöt olisivat yrittäjän jälkisuojan piirissä. Mikäli muutos kirvoittaa/innostaa (varmastikin ihan perusteltuihin) tuta-irtisanomisiin, niin maksurasituksen kohdistuminen yrittäjäkassalle on SYT-kassan mielestä kohtuuton ja tulisi hyvittää yrittäjäkassoille.

Muutoksessa tulisi huomioida seuraavat perusasiat:

1. Yrittäjäkassalle ei saa aiheutua kohtuuttomia kustannuksia muutoksesta
2. Tähän asti oikein vakuuttaneet perheenjäsenet eivät saa kärsiä muutoksesta
3. Eri palkansaajaryhmiä ei tule kohdella epätasa-arvoisesti
4. Muutoksen ei tule monimutkaistaa jos valmiiksi monimutkaista järjestelmää – tavoitteena tulisi olla selkeyttäminen

Yleisiä huomioita toimeenpanosta:

- palkansaajakassalle uusi tehtävä:

1. perheenjäsen pitää tunnistaa
2. omistuksen selvittämiseen tarvitaan uusien rekistereiden käyttöä
3. omistuksessa tapahtuvia muutoksia pitää seurata ja voimassaoleva tieto pitää olla saatavilla
4. pitää tunnistaa välillinen omistajuus
5. pitää tunnistaa eri yhtiömuodot ja niihin liittyvät asiat (yhtiösopimusten tai hallitusten kokousten pöytäkirjojen pyytäminen joissain tapauksissa)

- palkansaajalle tulisi kaksi erilaista työssäoloehto

→ monimutkaistaa järjestelmää ja sen ymmärrettävyyttä

SIIRTYMINEN YRITTÄJÄSTÄ PALKANSAAJAKSI

Esityksen mukaan ei-omistavan perheenjäsenen työssäoloehto olisi 52 viikkoa, eli puolet pitempi kuin muilla palkansaajilla. Onko perusteltua ja perustuslain mukaista, että eri palkansaajaryhmiin sovelletaan kahta merkittävästi eri pituista työssäoloehto.

Yrittäjän perheenjäsenen palkasta perittäisiin muutoksen jälkeen palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu, joten tällainen henkilö rahoittaisi ansioturvajärjestelmää aivan samalla tavalla kuin muutkin palkansaajat. Palkansaajiksi katsottavien henkilöiden lisääntyminen lisäisi toki järjestelmän kustannuksia. Pidempi työssäoloehto ei kuitenkaan poista muutoksen aiheuttamia kustannuksia. Esitys näyttäisi pohjautuvan sille oletukselle, että yrittäjän perheenjäsen työskentelisi vain työssäoloehdon edellyttämän ajanjakson. Mitään perusteita tai laskelmia tälle oletukselle ei ole esitetty. Esityksessä tulisi laskea auki kahden erilaisen työssäoloehdon kustannusvaikutukset. Kustannuslaskentaan pitää myös huomioida muutoksen työllistävyysvaikutukset. Esitys aiheuttaa joka tapauksessa kustannuksia ja näihin kustannuksiin on budjetoitu 10 miljoonaa euroa jo vuodelle 2019. Etuusmenot kasvaisivat vasta 2020 alkaen.

Yrittäjäkassan näkökulmasta tarkoittaisi sitä, että mikäli aiemmin oikein-vakuutettu siirtyy palkansaajaksi ja jää työttömäksi ennen palkansaajan työssäoloehdon täyttymistä, on hänellä oikeus yrittäjän jälkisuojapäivärahaan. Yrittäjöpäivärahan rahoituksessa yrittäjien/yrittäjäkassan osuus on lähes 40 prosenttia, joten pidämme tätä kohtuuttomana ilman merkittävää hyvitystä.

Yrittäjäkassan jäsenyys tulisi huomioida siirtyvän henkilön eduksi:

- Ensisijaisesti koko jäsenyysaika tulisi voida laskea mukaan palkansaajan työssäoloehdosta. Palkansaajan päiväraha aktivoituisi lyhyellä siirtymällä, jolloin palkansaajan päiväraha voitaisiin määritellä lyhyemmästä kuin 26 viikon palkkatulosta
- Toissijaisesti yrittäjäkassan jäsenyyttä pitäisi voida lukea hyväksi enintään kuusi kuukautta. Yrittäjäkassaan on maksettu merkittävän isoja jäsenmaksuja, joten niiden ei tulisi ”mennä hukkaan” vaan ne tulisi voida hyödyntää. Hyvitys huomioiden siirtyvä jäsen saisi palkansaajan päivärahoikeuden kuten muutkin palkansaajat.

Mikäli työssäoloehto toteutettaisiin esityksen mukaan 52 viikkoisena, tulisi yrittäjille/yrittäjäkassalle kompensoida lisääntyneet jälkisuojapäivärahatilanteet.

Esimerkki:

Ei-omistava perheenjäsen on yrittäjäkassan jäsen 14 kk. Siirtyy palkansaajakassaan. Päivärahoikeus kun täyttänyt 52 viikon työssäoloehdon – mikäli jää työttömäksi ennen sitä, ei mitään ansiopäivärahoikeutta (työssäoloehdon voi toki täyttää uudella palkkatyöllä).

→ kaikki niin yrittäjäkassaan maksetut vakuutuskaudet hyödyttömiä

→ oikein-vakuutetulle kohtuuton väliinpuutoamistilanne

→ Yrittäjäkassan pitäisi jo nyt pika-pikaa lopettaa perheenjäsenien ottaminen jäsenikseen, koska jäsenmaksut menevät hukkaan, mikäli lakimuutos toteutettaisiin esitetyllä tavalla. Turhaan vakuuttaneet vaatisivat jäsenmaksupalautuksia, ja palauttamatta jättäminen olisi maine-riski.

ERI YRITYSMUODOT

Lain soveltaminen AY- ja KY-yritysten perheenjäseniin. Kuuluvatko muutoksen piiriin? Miten katsotaan ”omistus” ja/tai määritellään vastaava määräämisvalta?

Silloin kun määritellään, ovatko avoimen yhtiön yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten perheenjäsenet osaomistajia, otetaan huomioon erityisesti yhtiömiehen määräämisvalta. Osaomistajaksi katsotaan kommandiittiyhtiössä työskentelevä ääneton yhtiömies, joka on vastuunalaisen yhtiömiehen perheenjäsen. Edellytyksenä on, ettei vastuunalaisen yhtiömiehen määräämisvaltaa ole rajoitettu yhtiösopimuksella.

Määräämisvalta ei ole sama asia kuin laskennallinen omistusosuus, sillä omistusosuudesta huolimatta yhtiömiehillä on täysi määräysvalta yhtiössään. Kunkin yhtiömiehen määräysvalta riippuu siitä, onko sitä hänen osaltaan rajoitettu yhtiösopimuksella. Jos avoimen yhtiön yhtiömiehen tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen määräysvaltaa ei ole rajoitettu, määräysvallan katsotaan olevan hyvin merkittävä. Näin ollen kyseisen yhtiömiehen kanssa samassa taloudessa asuvaa perheenjäsentä pidetään osaomistajana.

→ Eli jatkossa yhtiösopimuksia pitäisi tutkia, jotta varsinainen määräysvalta saadaan selville, ja mikä olisi ratkaiseva tekijä sille katsotaanko määräysvaltaa olevan tai ei olevan.

→ Jo nyt SYT joutunut pyytämään jopa liittymisvaiheessa esim. hallituksen kokousten pöytäkirjoja tms, jotta yrittäjäasema voidaan selvittää.

JÄLKISUOJA

Siirryttäessä palkansaajasta yrittäjäksi jälkisuoja-aika on 18 kk. Siirryttäessä yrittäjästä palkansaajaksi jälkisuoja jatkuu kunnes henkilö on täyttänyt palkansaajan työssäoloehdon. Tämä tulisi yhtenäistää kaikille 18 kuukaudeksi.

PALKANSAAJAN TYÖSSÄOLEHTO

Esityksen mukaan palkansaajan työssäoloehtoon ei voida lukea useampaa työtä, mikäli toinen on tehty ei-omistavan perheenjäsenen asemassa. Emme näe tähän perustetta ja esitämme, että kaikki palkkatyö tulisi lukea palkansaajan työssäoloehtoon voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Lain voimaantulon jälkeen kaikesta työstä maksetaan työttömyysvakuutusmaksua samoilla perusteilla.

MUUTA HUOMIOTAVAA JA POHDITTAVAA:

- TTL 6 lukuun omat kohdat
- Välilliset omistajuudet, tarkastus onko vaikutusta
- osakeyhtiön hallituksen varajäsenyydet → jos osallistuu kokoukseen, voi vaikuttaa perheyksikön päätös- ja määräysvaltaan